

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 1, Article Number: 2B0035

SPORTS SCIENCES

Received: May 2009
Accepted: January 2010
Series : 2B
ISSN : 1308-7312
© 2010 www.newwsa.com

Rıdvan Ekmekçi
Gazanfer Doğu
F.Hülya Aşçı
Pamukkale University
rekmecki@pau.edu.tr
Denizli-Turkey

BASKETBOL HAKEMLERİ STRES ANKETİ'NİN (BHSA) GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, "Basketbol Hakemleri Stres Anketi"nin (BHSA) geçerlilik ve güvenilirliğinin ortaya konmasıydı. Anshel ve Weinberg (1996) tarafından geliştirilen BHSA'inde yer alan stres kaynakları ve başa çıkma yöntemlerinin faktör yapısını ve yapı geçerliliğini test etmek amacı ile 137 basketbol hakeminin BHSA Anketinden elde ettikleri stres ve başa çıkma puanlarına iki ayrı "Temel Bileşenler Faktör" analizi Oblique Dönüştürmesi uygulanmıştır. BHSA stres kaynakları maddelerine uygulanan "Temel Bileşenler Faktör" analizi Oblique Dönüştürmesi sonrasında ortaya çıkan 3 faktör örüntüsü 137 hakem için anketin %50.09'unu açıklamaktadır. Anketin stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri puanlarına uygulanan "Temel Bileşenler Faktör" analizi Oblique Dönüştürmesi sonrasında yine 3 faktör yapısı belirlenmiştir ve 3 faktör 137 hakem için stresle başa çıkma yöntemleri anketinin %65.80'ini açıklamaktadır. Analizler sonucunda hem stres kaynakları hem de stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri maddelerinin yordama katsayıları 0.26 ile 0.72 arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Stres, Sporda Stres, Basketbol Hakemi, Anket, Geçerlilik ve Güvenilirlik

STUDY OF THE VALIDITY AND RELIABILITY OF BASKETBALL OFFICIAL STRESS SURVEY (BOSS)

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine of the validity and reliability Basketball Official Stress Survey on Turkish basketball referees. "Basketball Official Stress Survey" (BOSS) (Anshel and Weinberg, 1996) measures the source of stress and coping style of basketball referees. BOSS includes two different forms. First forms include 14 source of stress that basketball referees may be faced. Second form of BOSS includes the items about ways of coping dealing with 14 source of stress. To test it reliability and validity BOSS was administered to 137 basketball referees. Two separate "Principal Competent Factor Analysis" with Oblique rotation was conducted to test of factor structure of each forms of BOSS. Principal Competent Factor analysis on the source of stress form revealed 3 factor structures and items were explained 50.09% variance for 137 referees. Principal Component Factor Analysis on coping style form also revealed there factor structure and items explained 65.08% of variance for basketball referees. Reliability analysis shows that alpha value between 0.26 - 0.72 for both source of stress and coping style.

Keywords: Stress, Stress in Sport, Basketball Referee, Survey, Validity and Reliability

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Sosyal bir kurum veya grubun genel özelliklerini belirlemek ve içinde bulunduğu örgüt yapısı açısından yerini ve yaptığı işi etkileyen faktörleri tespit etmek, genellikle o grubun veya kurumun verimliliğinin artması için gereklidir.

Her türlü sosyal olgu kavramı, bireyin kendi algılayış ve yaşayış tarzı ile özdeşleşmektedir. Yaşamın her anında bireyin kendi duygu ve düşünceleri davranışlarına yön vermektedir. Bu duygu ve düşünceler, bireyin yaşadığı ortam ve etkileşimde bulunduğu birçok şey ile değişim gösterebilir. Günümüzde bu duygu ve düşüncelerin değişmesine neden olan faktörleri inceleyen bilim dalları gelişmiştir. Bireyin yaşadığı çevrede ne tür etmenler ile etkileşim içerisinde olduğu ve bu etmenlerin onu nasıl etkilediği ortaya koyulmaya başlanmıştır. Bireyin yaşam süreci içerisinde hoşnut olmadığı ve istemediği durumları yaşaması, kendisinde birtakım fizyolojik ve psikolojik değişimler meydana getirmektedir. Bu istenmeyen durumlarda ortaya çıkan psikolojik durum ise son yıllarda çağımızın hastalığı olarak adlandırılan "stres" kelimesi ile açıklanmaya çalışılmaktadır (Şahin, 1998).

Sporda stres çalışmaları, spor psikolojisinin yeni akademik disiplin alanı olarak yer almaya başlamıştır. Spor alanındaki stres ve kaygının etkisi genellikle sporcular üzerinde irdelenmiştir. Sporun ortamının diğer parçası olan hakemler üzerine yapılan çalışmalar ise, sporcularla karşılaştırıldığında daha azdır. Örneğin; bu alanda uzun yıllardır çalışan iki uzman Anshel ve Weinberg, sporcular ve antrenörler üzerinde çalışma yaptıkları gibi sporda önemli rol oynayan hakemlerin stres kaynaklarını ve bu stres kaynakları ile başetme yöntemlerini belirlemeye yönelik çalışmalarda yapmışlardır. Weinberg ve Richardson (1990) yayınladıkları kitapta, hakemlerle yaptığı çalışmaları müsabaka öncesi, sırası ve sonrası olarak ele almış ve hakemlik işinin psikolojik boyutunu ortaya koymuş, iş-ilişkili veya çevre ilişkili algının sonuçlarını ve önleme yöntemlerini belirtmiştir. Diğer bir araştırmacı Rainey (1999) basketbol hakemlerinin stres kaynaklarını ortaya koyarak işle ilgili stres kaynaklarını belirlemiştir. Araştırma sonucunda hakemlerin stres kaynaklarını olarak performans endişesi, fiziksel saldırı korkusu, zaman baskısı, tanınmama ve içsel çatışmalar bulunmuştur.

Spor branşlarında hakemlik yapan bireylerin performanslarını etkileyen faktörleri belirlemek veya performanslarını engelleyecek nedenleri ortaya koymak için ise birçok çalışma yapılmıştır. Basketbol hakemlerinin stres kaynaklarını belirleme ve bu stres kaynakları ile başa çıkma yöntemlerini tespit etmek için Anshel ve Weinberg (1996) tarafından geliştirilen "Basketball Official Stress Survey" (BOSS) uluslararası düzeyde kullanılan bir envanterdir. Çalışmanın Türkiye'de kullanılması ve uygunluğunun ölçülmesi için bir geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılması düşünülmüştür.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada Anshel ve Weinberg (1996) tarafından geliştirilen "Basketball Official Stress Survey" (BOSS) envanterinin Türkiye'de uygulanabilmesi için uygunluğu ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma uluslar arası düzeyde yaygın kullanılan bir envanteri Türkçeleştirme ve kullanım için gerekli geçerlilik ve güvenilirlik değerlerini test ettiği için önemlidir. Ayrıca çalışma genel basketbol hakemleri stres kaynakları ve stresle başa çıkma yöntemlerinin belirlenmesi açısından fikir vermekte ve alana katkıda bulunmaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Türkçe adı "Basketbol Hakemleri Stres Anketi" (BHSA) olan envanterin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sürecinde, BHSA'nin çeviri çalışması yapılmıştır. Anketin çevrilme sürecinde Brislin (1980) tarafından önerilen standart çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılmıştır. Anketin İngilizce orijinali, akademik olarak İngilizce eğitim görmüş psikoloji alanından 1, beden eğitimi alanından 1 uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen Türkçe anketteki maddeler karşılaştırılmış ve aynı çeviriye sahip maddeler belirlenmiştir. Aynı çeviriye sahip maddeler ve farklı çeviriye sahip maddelerin her bir çeviri şekli yeniden uzmana verilerek tekrar İngilizceye çevrilmiştir. İngilizce çeviri orijinal anket ile karşılaştırılarak, farklılıklar ve tutarsızlıklar belirlenmiştir. Geri çeviri yöntemi tutarsızlıklar ve farklılıklar giderilene ve en yakın çeviri formu oluşturulana kadar tekrarlanarak anketin son formu oluşturulmuştur (Bracken ve Barona, 1991).

Anketin çeviri çalışması tamamlandıktan sonra "BHSA" seçilen 13 ildeki federasyon temsilcilerine e-mail yolu ile gönderilmiş ve mevcut illerdeki hakemlere uygulanmıştır. Seçilen illerde federasyon temsilcileri tarafından toplam 220 anket hakemlere e-mail yolu ile gönderilmiş ve 137 anket araştırmacıya geri dönmüştür (Tablo 1).

Tablo 1'de gönderilen ve geri gelen anket sayılarının istatistik bilgileri verilmiştir. Tabloda illerde federasyon temsilcileri tarafından hakemlere gönderilen anketlerin, toplam anket sayısına göre yüzdeleri gösterilmiştir. Buna göre gönderilen toplam 220 anketin %62.3'ü geri dönmüştür.

"Temel Bileşenler Faktör" analizi Oblique Dönüştürmesi uygulanmasından sonra faktör örüntüleri, iç tutarlılık katsayıları belirlenmiştir.

Tablo 1. Basketbol Hakemlerine gönderilen ve geri dönen anket oranları
(Table 1. Rates of sent and back surveys to basketball referees)

Anket İl	Verilen Anket		Dönen Anket		Geçerli Anket	
	(f)	%	(f)	%	(f)	%
ADANA	20	9.2	13	5.9	13	5.9
ANKARA	45	20.5	40	18.2	40	18.2
BOLU	15	6.8	11	5.0	11	5.0
DENİZLİ	10	4.5	4	1.8	4	1.8
DİYARBAKIR	10	4.5	5	2.3	5	2.3
DÜZCE	10	4.5	8	3.6	8	3.6
İSTANBUL	30	13.7	8	3.6	8	3.6
İZMİR	20	9.2	11	5.0	11	5.0
KAYSERİ	15	6.8	8	3.6	8	3.6
KOCAELİ	10	4.5	7	3.2	7	3.2
MALATYA	10	4.5	6	2.7	6	2.7
MUĞLA	10	4.5	6	2.7	6	2.7
SAMSUN	15	6.8	10	4.5	10	4.5
TOPLAM	220	100.0	137	62.3	137	62.3

4. BULGULAR (FINDINGS)

BHSA'inde yer alan stres kaynakları ve başa çıkma yöntemlerinin faktör yapısını ve yapı geçerliğini test etmek amacı ile 137 basketbol hakeminin BHSA Anketinden elde ettikleri stres ve başa çıkma puanlarına iki ayrı "Temel Bileşenler Faktör" analizi Oblique Dönüştürmesi uygulanmıştır. BHSA stres kaynakları maddelerine uygulanan "Temel Bileşenler Faktör" analizi Oblique Dönüştürmesi sonrasında ortaya çıkan 3 faktör örüntüsü 137 hakem için anketin %50.09'unu açıklamaktadır (Tablo 2). Faktör 1 altında toplanan stres kaynakları ile ilgili 5 madde (10, 13, 11, 14, 12) diğerlerin varlığı,

Faktör 2 altında toplanan 4 madde (2, 3, 1, 4) fiziksel veya sözel saldırı tehdidi, Faktör 3 altında toplanan 5 madde (7, 8, 9, 6, 5) ise performans ile ilgili sebepler alt boyutlarını oluşturmaktadır.

Tablo 2. BHSA’nde yer alan stres kaynakları maddelerinin faktör örüntüleri

(Table 2. Factor analysis of source of stress items in BOSS)

Maddeler	Faktör Yükleri (n=137)		
	Faktör 1 Diğerlerinin Varlığı	Faktör 2 Fiziksel Ve Sözel Saldırı Tehditi	Faktör 3 Performansla İlgili Nedenler
10 Sakatlık veya acı tecrübe etmek	0.70		
13 Partnerle problem yaşamak	0.69		
11 Başka birinin sakatlığı	0.61		
14 Cinsel taciz	0.60		
12 Gözlemcinin varlığı	0.41		
2 Oyuncu tarafından sözlü saldırı		-0.87	
3 Seyirci tarafından sözlü saldırı		-0.79	
1 Antrenör tarafından sözlü saldırı		-0.72	
4 Başkaları tarafından fiziksel saldırı		-0.44	
7 Yanlış karar vermek			0.81
8 Sahada yanlış yerde bulunmak			0.78
9 Mekanikte hata yapma			0.68
6 Çelişkili karar vermek			0.58
5 Teknik faul çalmak			0.41
Özdeğer	3.60	1.75	1.66
Açıkladığı % Varyans	25.71	12.52	11.86
Açıkladığı % Kümülatif	25.71	38.23	50.09

Anketin stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri puanlarına uygulanan “Temel Bileşenler Faktör” analizi Oblique Dönüştürmesi sonrasında yine 3 faktör yapısı belirlenmiştir ve 3 faktör 137 hakem için stresle başa çıkma yöntemleri anketinin %65.80’ini açıklamaktadır (Tablo 3). Faktör 1 altında toplanan 3 madde (10,6,7) negatif bilişsel yaklaşım, faktör 2 altında toplanan 4 madde (3,12,8,4) pozitif bilişsel yaklaşım, faktör 3 altında toplanan 3 madde (2,5,1) ise davranışsal yaklaşım alt boyutlarını oluşturmaktadır. Tablo 4’de faktör analiz sonrası basketbol hakemlerinin stres kaynakları ve stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri alt boyutlar için hesaplanan alfa iç tutarlılık (Cronbach alpha) katsayıları sunulmuştur. Stres kaynakları alt boyutları için elde edilen iç tutarlılık katsayısı 0.64 (başkalarının varlığı) ile 0.71 (fiziksel veya sözel saldırı tehdidi) arasında değişirken, stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri alt boyut iç tutarlılık katsayısı 0.69 (pozitif bilişsel yaklaşım) ile 0.74 (negatif bilişsel yaklaşım) arasında değişmektedir (Tablo 4).

Tablo 3. BHSA’nde yer alan stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri maddelerinin faktör örüntüleri
(Table 3. Factor analysis of coping styles of source of stress items in BOSS)

Maddeler	Faktör Yükleri (n=137)		
	Faktör 1 Negatif Bilişsel Yaklaşım	Faktör 2 Pozitif Bilişsel Yaklaşım	Faktör 3 Davranışsal Yaklaşım
10 Adil olmadığını düşünme ve olumsuz duygulara kapılma	0.88		
6 Çaresiz hissetme veya bırakıp gitmek isteme	0.84		
7 Durumu düşünmeye devam etme	0.66		
3 Stres kaynağına göğüs germe		0.77	
12 Müsabakaya konsantre olma ve bir sonraki göreve odaklanma		0.74	
8 Durumun sadece müsabakanın bir parçası olduğunu düşünme		0.67	
4 Aldırmama/Durumu tolere etme ve müsabakayı yönetmeye devam etme		0.65	
2 Kendi durumunu tartışma ve sözlü olarak savunma			0.86
5 Olaya sözlü olarak cevap verme			0.83
1 Uyarı verme veya teknik faul			0.69
Özdeğer	2.31	2.17	2.10
Açıkladığı % Varyans	23.11	21.70	20.99
Açıkladığı % Kümülatif	23.11	44.80	65.80

Tablo 4. BHSA’nde yer alan stres kaynakları ve stresle başa çıkma alt boyutları iç tutarlılık katsayıları
(Table 4. Internal consistency subscale of coping styles of source of stress items in BOSS)

	X	SS	α
Stres Kaynakları			
Diğerlerinin varlığı	2.34	0.71	0.64
Fiziksel ve sözel saldırı tehdidi	2.34	0.71	0.71
Performans ile ilgili nedenler	2.46	0.64	0.69
Stresle Başa Çıkma Yöntemleri			
Negatif Bilişsel Yaklaşım	1.73	0.62	0.74
Pozitif Bilişsel Yaklaşım	3.72	0.80	0.69
Davranışsal Yaklaşım	2.30	0.74	0.74

Tablo 5. Stres kaynakları alt boyutlarının madde toplam ilişkisi
(Table 5. Total correlation item of source of stress sub-dimensions)

Maddeler	Başkalarının Varlığı	Fiziksel Veya Sözel Saldırı Tehdidi	Performans İle İlgili Nedenler
Sakatlık veya acı tecrübe etmek	.41		
Partnerle problem yaşamak	.53		
Başka birinin sakatlığı	.35		
Cinsel taciz	.40		
Gözlemcinin varlığı	.32		
Antrenör tarafından sözlü saldırı		.46	
Seyirci tarafından sözlü saldırı		.65	
Oyuncu tarafından sözlü saldırı		.59	
Başkaları tarafından fiziksel saldırı		.37	
Teknik faul çalmak			.26
Çelişkili karar vermek			.33
Yanlış karar vermek			.60
Sahada yanlış yerde bulunmak			.57
Mekanikte hata yapma			.49

Tablo 6. Stres kaynakları ile başa çıkma alt boyutlarının madde toplam ilişkisi
(Table 6. Total correlation item of coping style of source of stress sub-dimensions)

Maddeler	Negatif Bilişsel Yaklaşım	Pozitif Bilişsel Yaklaşım	Davranışsal Yaklaşım
	(n=)		
Adil olmadığını düşünme ve olumsuz duygulara kapılma	0.70		
Çaresiz hissetme veya bırakıp gitmek isteme	0.61		
Durumu düşünmeye devam etme	0.45		
Stres kaynağına göğüs germe		0.56	
Müsabakaya konsantre olma ve bir sonraki göreve odaklanma		0.54	
Durumun sadece müsabakanın bir parçası olduğunu düşünme		0.47	
Aldırmama/Durumu tolere etme ve müsabakayı yönetmeye devam etme		0.37	
Kendi durumunu tartışma ve sözlü olarak savunma			0.72
Olaya sözlü olarak cevap verme			0.61
Uyarı verme veya teknik faul			0.42

Basketbol Hakemleri Stres Anketi'nde yer alan stres kaynakları ve stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri maddelerinin her birinin ilgili alt boyutu, yordama gücünü belirlemek amacı ile madde-alt boyut toplam korelasyonları hesaplanmıştır (Tablo 5 ve 6). Tablo 5 ve Tablo 6'de görüldüğü gibi hem stres kaynakları hem de stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri maddelerinin yordama katsayıları 0.26 ile 0.72 arasındadır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ (DISCUSSION AND CONCLUSION)

Basketbol Hakemleri Stres Anketi (BHSA) basketbol hakemlerinin stres kaynaklarını ve bu stres kaynakları ile başa çıkma yollarını belirlemek için geliştirilmiştir. Bu çalışmada anketin Türk basketbol hakemleri için uyarlama çalışması yapılmıştır. Anshel ve Weinberg (1996) tarafından geliştirilen anketin faktör yapısını ve yapı geçerliliğini test etmek amacı ile iki ayrı "Temel Bileşenler Faktör" analizi Oblique Dönüştürmesi uygulanmıştır. "Basketbol Hakemleri Stres Anketi'nde" yer alan stres kaynakları ve stres kaynakları ile başa çıkma yöntemleri alt boyutları için elde edilen iç tutarlılık katsayılarının oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir.

Elde edilen sonuçlar, hakem için müsabakalarda göstereceği performansın önemini ortaya koymuştur. Yang ve Hsu (2004) Taiwan'da yaptığı 137 genç basketbol hakeminin stres kaynakları çalışmasında en önemli faktör olarak "yeteneksiz ve yetersiz görünme korkusu" olduğunu belirlemişlerdir. Hakemler kuralları sahada uygularken her açıdan yetkin ve hazır görünmek isterler. Çalışmada da belirtildiği gibi dışarıya yetersiz ve kötü hakem olarak görünmek büyük bir stres kaynağıdır. Bu da performansın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Kaissidis, Anshel ve Porter (1997) Avustralyalı hakemler üzerine yaptıkları araştırmada hakemlerin stres kaynakları ile başa çıkma yöntemlerini belirlemeye çalışmışlardır. Çalışma sonunda "hata yapma, "antrenör ve oyuncular tarafından yapılan agresif reaksiyonlar ve saldırılar" ve "diğerlerinin varlığı akut stres kaynakları olarak tespit edilmiştir. Bu stres faktörleri ile başa çıkmada hakemlerin "kaçınma başa çıkma" yöntemini yaklaşma ve davranışsal başa çıkma yöntemlerinden daha çok kullandıklarını bulmuşlardır. Araştırmada antrenör ve oyuncular tarafından yapılan agresif reaksiyonlar ve saldırılar ikinci derecede önemli stres faktörü olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlarda faktör analizi sonucu ortaya konan bizim bulgularımızı desteklemektedir.

Sonuç olarak; Hakemlerin en önemli stres kaynağı "partnerle problem yaşamak"tır. Daha sonra sırası ile "Antrenör tarafından sözlü saldırı", "yanlış veya hatalı karar vermek", "çelişkili karar vermek ve "başkaları tarafından fiziksel saldırı tehdidi" stres kaynakları gelmektedir. Bu stres faktörlerinin yüzde ve dereceleri ise şu şekildedir. "Partnerle problem yaşamak" %73.58' (3.20±0.90), "antrenör tarafından sözlü saldırı" %59.43' (2.60±0.72), "yanlış veya hatalı karar vermek" %55.66 (3.01±0.92), "çelişkili karar vermek" %51.88 (2.45±0.88), "başkaları tarafından fiziksel saldırı tehdidi" %50.94 (2.69±1.24).

Hakemler belirttikleri bu stres kaynakları ile başa çıkmada pozitif bilişsel yaklaşım (3.29±0.56), negatif bilişsel yaklaşım (1.44±0.35) ve davranışsal yaklaşım (1.96±0.37) yöntemlerini kullanmaktadırlar. Hakemlerin en çok kullandıkları başa çıkma yöntemi pozitif bilişsel yaklaşım yöntemidir.

Basketbol federasyonu merkez hakem kurulu, yukarıdaki sonuçlara göre bir eğitim modeli geliştirmeli, hakemlerin en büyük stres kaynağı olan partner problemlerinden başlayarak, hakemlerin streslerini en aza indirme yöntem ve desteklerini hakemlere sunmalıdır. Bu yöntem ve destekleri alanında uzman kişilerden alarak yapabilir. Üniversiteler ile yapılacak işbirlikleri bu süreçte merkez hakem kuruluna yardımcı olabilir. Hakemlerin de müsabaka hazırlık sürecinde fiziksel ve zihinsel olarak profesyonel bir hazırlık süreci geçirmesi, müsabaka yönetimi için belirli yöntem ve metotlar geliştirmesi gereklidir. Bunun için hakemler üzerinde daha birçok bilimsel çalışma yapılabilir ve bu çalışmalar sonucunda bir model geliştirilebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Anshel M.H. and Weinberg R.S., (1996). "Coping with Acute Stress among American and Australian Basketball Referees" Journal of Sport Behavior, Miami Uni (USA)., and Uni. of Wollongong (Australia),
2. Bracken, B.A. and Barona, A., (1991). State-of-the-art Procedures for Translating, Validating, and Using Psychoeducational Tests for Cross-Cultural Assessment. School Psychology International, 12, 119-132.
3. Brislin, R.W., (1980)., "Translation and Content Analysis of Oral and Written Material". In: Triandis, H.C. and Berry, J.W. Editors, 1980. Handbook of Cross-Cultural Psychology, vol. 2 Allyn and Bacon, Inc, Boston, MA, pp. 389-444
4. Kaissidis, R.A, Anshel, M.H, and Porter, A., (1997). "Personal and situational factors that predict coping strategies for acute stress among basketball referees", Journal Of Sports Sciences, Vol. 15 (4), pp. 427-36
5. Rainey D.W., (1999). "Source of Stress, Burnout, and Intention to Terminate among Basketball Referees", Journal of Sport Behavior, John Carroll University. USA
6. Şahin, N., (1998). "Stresle Baş Çıkma - Olumlu Bir Yaklaşım". Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara
7. Weinberg R.S. and Richardson Peggy A., (1990). "Psychology of Officiating", Leisure Press, USA.